Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

17. siječnja 2019.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Porez na dodanu vrijednost (PDV) – Zaštita financijskih interesa Europske unije – Članak 325. stavak 1. UFEU-a – Konvencija o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica – Kazneni postupak zbog kaznenih djela povezanih s PDV-om – Načelo djelotvornosti – Izvođenje dokaza – Nadzor telekomunikacija – Odobrenje nenadležnog pravosudnog tijela – Upotreba rezultata tog nadzora kao dokaza – Nacionalni propis – Zabrana”

U predmetu C-310/16,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska), odlukom od 25. svibnja 2016., koju je Sud zaprimio 31. svibnja 2016., u kaznenom postupku protiv

Petra Dziveva,

Galine Angelove,

Georgija Dimova,

Milka Velkova,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: T. von Danwitz (izvjestitelj), predsjednik sedmog vijeća, u svojstvu predsjednika četvrtog vijeća, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Juhász i C. Vajda, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Bobek,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za poljsku vladu, B. Majczyna, u svojstvu agenta,

– za Europsku komisiju, R. Troosters, J. Baquero Cruz i P. Mihaylova, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 25. srpnja 2018.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: bugarski

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 325. stavka 1. UFEU-a, članka 1. stavka 1. točke (b) i članka 2. stavka 1. Konvencije sastavljene na temelju članka K.3 Ugovora o Europskoj uniji o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica, potpisane u Luxembourgu 26. srpnja 1995. (SL 1995., C 316, str. 48.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 14., str. 50.; u daljnjem tekstu: Konvencija PFI) i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravila (u daljnjem tekstu: Povelja).

2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv Petra Dziveva, Galine Angelove, Georgija Dimora i Milka Velkova, optuženih da su počinili kaznena djela povezana s porezom na dodanu vrijednost (PDV).

Pravni okvir

Pravo Unije

3 U skladu s člankom 325. UFEU-a:

„1. Unija i države članice suzbijaju prijevare i sva druga nezakonita djelovanja koja su usmjerena protiv financijskih interesa Unije pomoću mjera iz ovog članka koje djeluju kao sredstvo za odvraćanje i koje pružaju djelotvornu zaštitu u državama članicama, i u svim institucijama, tijelima, uredima i agencijama Unije

2. Radi suzbijanja prijevara usmjerenih protiv financijskih interesa Unije, države članice poduzimaju iste mjere koje poduzimaju radi suzbijanja prijevara koje su usmjerene protiv njihovih vlastitih financijskih interesa.

[…]”

Konvencija PFI

4 Člankom 1. Konvencije PFI propisano je:

„1. Za potrebe ove Konvencije, prijevare koje štetno utječu na financijske interese Europskih zajednica čine:

[…]

(b) u odnosu na prihode, svako namjerno djelovanje ili propust koji se odnosi na:

– uporabu ili predočenje lažnih, netočnih ili nepotpunih izjava ili dokumenata koje za svoj učinak ima nezakonito smanjivanje sredstava općeg proračuna Europskih zajednica ili proračuna kojima upravljaju Europske zajednice ili kojima se upravlja u ime Europskih zajednica,

– neotkrivanje informacija čime se krši određena obveza, s istim učinkom,

– zlouporaba zakonito ostvarene koristi s istim učinkom.

2. Podložno članku 2. stavku 2., svaka država članica poduzima potrebne i prikladne mjere kako bi prenijela stavak 1. u svoje nacionalno kazneno zakonodavstvo na takav način da postupanje navedeno u njemu predstavlja kazneno djelo.

[…]”

5 Člankom 2. stavkom 1. Konvencije PFI propisano je:

„Svaka država članica poduzima potrebne mjere kako bi osigurala da je postupanje iz članka 1. te sudjelovanje u, poticanje na i pokušaj postupanja iz članka 1. stavka 1. kažnjivo djelotvornim, razmjernim i odvraćajućim kaznama te da je, barem u slučajevima ozbiljnih prijevara, propisana zatvorska kazna koja može dovesti do izručenja, pri čemu se podrazumijeva da se ozbiljnom prijevarom smatra prijevara koja uključuje minimalni iznos koji se određuje u svakoj državi članici. Minimalan iznos ne smije biti određen na iznos koji prelazi 50 000 [eura].”

Odluka 2007/436/EZ

6 Člankom 2. stavkom 1. Odluke Vijeća 2007/436/EZ od 7. lipnja 2007. o sustavu vlastitih sredstava Europskih zajednica (SL 2007., L 163, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 15., str. 141.) određeno je:

„Sljedeći prihodi čine vlastita sredstva koja se unose u opći proračun Europske unije:

[…]

(b) […] primjena jedinstvene stope u svim državama članicama na usklađene osnovice za procjenu PDV-a utvrđena u skladu s pravilima Zajednice. […]”

Bugarsko pravo

Ustav Republike Bugarske

7 Članak 32. stavak 2. Ustava Republike Bugarske zabranjuje nadzor telekomunikacija osoba, osim u slučajevima predviđenima zakonom.

8 Članak 121. stavak 4. tog ustava predviđa da sudske odluke moraju biti obrazložene.

NPK

9 Člankom 348. Nakazatelno-procesualen kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku, u daljnjem tekstu: NPK) propisano je:

„(1) U kasacijskom postupku presudu ili odluku moguće je ukinuti ili preinačiti:

[…]

2. kad je prilikom njezina donošenja počinjena bitna povreda postupka.

[…]

(3) Povreda postupka je bitna:

1. ako je rezultirala ograničenjem postupovnih prava optuženika ili drugih stranaka koje nije ispravljeno;

2. ako nije obrazložena ili ako nedostaje zapisnik s rasprave u prvostupanjskom ili žalbenom postupku;

3. ako je osuđujuću presudu ili odluku donijelo nenadležno tijelo;

4. ako je prilikom donošenja osuđujuće presude ili odluke povrijeđena tajnost vijećanja."

ZIDNPK

10 Dana 1. siječnja 2012. na snagu je stupio Zakon za izmenenie i dopalnenie na Nakazatelno-procesualnia kodeks (u daljnjem tekstu: Zakon o izmjeni i dopuni Zakonika o kaznenom postupku, u daljnjem tekstu: ZIDNPK), koji se odnosi na osnivanje i djelovanje Specializiranog nakazatelenog sada (Specijalizirani kazneni sud). ZIDNPK-om predviđen je prijenos određenih nadležnosti sa Sofijskog gradskog sada (Gradski sud u Sofiji, Bugarska) na Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud), koji je isključivo nadležan za postupke povezane sa zločinačkim udruženjima.

11 U skladu s člankom 5. ZIDNPK-a, nadležnost za odobravanje nadzora telekomunikacija osoba osumnjičenih za sudjelovanje u zločinačkom udruženju prenesena je sa Sofijskog gradskog sada (Gradski sud u Sofiji) na Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud).

12 U skladu s člankom 9. stavkom 2. ZIDNPK-a, postupke koji su već započeti nastavljaju voditi tijela koja su bila nadležna prije tog prijenosa. Ta je odredba izmijenjena 6. ožujka 2012., na način da je pojašnjeno da je za sudski nadzor tih postupaka i dalje nadležan sud koji je bio nadležan prije 1. siječnja 2012.

Odredbe o posebnim istražnim metodama

13 Postupak provedbe nadzora telekomunikacija propisan je člancima 1. do 3., 6. i 12. do 18. Zakona za specialnite razuznavatelni sredstva (Zakon o posebnim istražnim metodama) kao i člancima 172. do 177. NPK-a. Kako je objasnio sud koji je uputio zahtjev, nadzor telekomunikacija moguć je i u okviru prethodnog istražnog postupka i nakon pokretanja kaznenog postupka. Za takvu je mjeru potrebno prethodno odobrenje nadležnog pravosudnog tijela koje se izdaje na zahtjev načelnika glavne uprave za borbu protiv organiziranog kriminaliteta ili državnog odvjetnika. Odluka pravosudnog tijela kojom se odobrava nadzor telekomunikacija mora biti obrazložena i, u skladu s člankom 15. Zakona o posebnim istražnim metodama i člankom 174. NPK-a, mora ju donijeti predsjednik nadležnog pravosudnog tijela ili za to ovlašteni potpredsjednik.

Glavni postupak i prethodna pitanja

14 P. Dzivev, G. Angelova, G. Dimov i M. Velkov optuženi su da su u razdoblju od 1. lipnja 2011. do 31. ožujka 2012. činili porezna kaznena djela putem trgovačkog društva Karoli Kepital EOOD. P. Dzivevu stavljeno je na teret da je, među ostalim, upravljao zločinačkim udruženjem koje je činilo i troje suoptuženika, čiji je cilj u konkretnom slučaju bilo stjecanje imovinske koristi izbjegavanjem plaćanja poreza dugovanog na temelju Zakona za danak varhu dobavenata stojnost (Zakon o porezu na dodanu vrijednost, DV br. 63 od 4. kolovoza 2006.), u verziji koja je bila na snazi u vrijeme počinjenja djela o kojima je riječ u glavnom postupku.

15 Tijekom prethodnog istražnog postupka Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji) prihvatio je više zahtjeva za odobrenje provedbe nadzora telekomunikacija vezano uz četiri optuženika, koje je između studenoga 2011. i veljače 2012. podnio načelnik Glavne direkcije za borba s organiziranata prestapnost

(Glavna uprava za borbu protiv organiziranog kriminaliteta). Nakon pokretanja kaznenog postupka Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) na zahtjev državnog odvjetnika izdao je u ožujku 2012. više odobrenja za novi nadzor telekomunikacija u vezi s tim optuženicima.

16 Sud koji je uputio zahtjev pojasnio je da nijedno od odobrenja o kojima je riječ u glavnom postupku nije bilo obrazloženo te da u onima izdanima u razdoblju od studenoga 2011. do siječnja 2012. nije bilo jasno navedeno je li postupao predsjednik ili potpredsjednik Sofijskog gradskog sada (Gradski sud u Sofiji). Ti nedostaci ne uzrokuju nezakonitost odobrenja o kojima je riječ u glavnom postupku. Međutim, odobrenja iz siječnja i veljače 2012. izdalo je nenadležno pravosudno tijelo. Naime, nakon tog datuma svi zahtjevi za odobrenje morali su se upućivati predsjedniku Specializiranog nakazatelen sada (Specijalizirani kazneni sud), a ne više Sofijskom gradskom sadu (Gradski sud u Sofiji). Budući da potonji više nije bio nadležan za ispitivanje i prihvaćanje tih zahtjeva, morao ih je proslijediti predsjedniku Specializiranog nakazatelen sada (Specijalizirani kazneni sud).

17 Sud koji je uputio zahtjev ističe da su zatim formalno utvrđene sustavne nepravilnosti u izdavanju odobrenja za uporabu posebnih istražnih metoda, osobito nadzora telekomunikacija, što je dovelo do izmjene relevantnog zakona.

18 Usto, taj sud ističe da nije jasno odnosi li se prijelazna odredba iz članka 9. ZIDNPK-a i na prethodne istrage koje su u tijeku. Ta je odredba rezultirala opsežnom i proturječnom sudskom praksom. Presudom o tumačenju br. 5/14 od 16. siječnja 2014., koju je donio Varhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud), potvrđeno je da nije dopušteno nikakvo odstupanje od načela isključive nadležnosti pravosudnog tijela u kaznenim stvarima. U vezi s time sud koji je uputio zahtjev ističe da je to načelo izrazito važno u nacionalnom pravu, a osobito u slučaju uporabe posebnih istražnih metoda, kojih je nadzor telekomunikacija dio. Međutim, pozivajući se na presudu Suda od 17. prosinca 2015.,WebMindlicences (C-419/14, EU:C:2015:832, t. 91.) taj se sud pita jesu li utvrđenja iz te presude o tumačenju primjenjiva i kad je u pitanju poštovanje prava Unije.

19 Sud koji je uputio zahtjev dodaje da u slučaju P. Dziveva samo rezultati nadzora telekomunikacija provedenog na temelju odobrenja koje je izdalo nenadležno pravosudno tijelo na dovoljno jasan i nedvojben način dokazuju počinjenje kaznenih djela za koja je on optužen te omogućavaju njegovu osudu, dok je osuda drugih optuženika moguća i na temelju zakonito dobivenih dokaza.

20 U tim je okolnostima Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Protive li se:

– članku 325. stavku 1. UFEU-a, u skladu s kojim države članice donose mjere za djelotvorno suzbijanje prijevare i svih drugih nezakonitih djelovanja koja su usmjerena protiv financijskih interesa Unije;

– članku 2. stavku 1. [Konvencije PFI], u vezi s [njezinim] člankom 1. stavkom 1. točkom (b) i člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Odluke 2007/436, u skladu s kojim svaka država članica poduzima nužne mjere kako bi osigurala djelotvorno kažnjavanje utaje PDV-a;

– članku 47. prvom i drugom stavku Povelje, kojima je zajamčeno pravo na djelotvoran pravni lijek pred zakonom prethodno ustanovljenim sudom,

nacionalni propisi u skladu s kojima se dokazi prikupljeni uporabom ‚posebnih istražnih metoda', odnosno nadzorom telekomunikacija osoba kasnije optuženih za kazneno djelo povezano s PDV-om, moraju izdvojiti iz dokaznog materijala zbog toga što je taj nadzor odobrilo pravosudno tijelo koje s obzirom na sljedeće okolnosti za to nije bilo nadležno:

– prije toga (između jednog i tri mjeseca prije) zatražen je nadzor dijela tih telefonskih priključaka te ga je odobrilo isto pravosudno tijelo, koje je u to vrijeme još uvijek bilo nadležno;

– odobrenje predmetnog nadzora telekomunikacija (produljenja ranijeg nadzora telekomunikacija i nadzora novih telefonskih priključaka) zatraženo je od istog pravosudnog tijela, koje više nije bilo nadležno s obzirom na to da je njegova nadležnost neposredno prije toga prenesena na drugo pravosudno tijelo; prvotno pravosudno tijelo ispitalo je meritum zahtjeva i unatoč tomu što nije bilo nadležno, izdalo je to odobrenje;

– nakon toga (otprilike mjesec dana kasnije) ponovno je zatraženo određivanje nadzora telekomunikacija u vezi s istim telefonskim priključcima, a što je tada odobrilo novo za to nadležno tijelo;

– niti jedno izdano odobrenje praktički nije obrazloženo;

– pravna odredba o prijenosu nadležnosti bila je nejasna te je dovela do brojnih proturječnih sudskih odluka, što je potaknulo Varhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud), otprilike dvije godine nakon zakonskog prijenosa nadležnosti i predmetnog nadzora telekomunikacija, da donese obvezujuću odluku o tumačenju;

– sud koji razmatra meritum ovog predmeta nije ovlašten odlučivati o zahtjevima za određivanje uporabe posebnih istražnih metoda (nadzor telekomunikacija); međutim, nadležan je odlučiti o zakonitosti provedenog nadzora telekomunikacija, a osobito utvrditi da odobrenje ne ispunjava zakonske pretpostavke i slijedom toga odlučiti ne uzeti u obzir dokaze prikupljene na temelju takvog odobrenja; ta ovlast postoji samo ako je izdano odobrenje za nadzor telekomunikacija;

– korištenje tih dokaza (telefonski razgovori optuženika čiji je nadzor odobrilo pravosudno tijelo koje više nije nadležno) ključno je za pitanje odgovornosti osobe koja je upravljala zločinačkim udruženjem organiziranim s ciljem počinjenja kaznenih djela iz odluka [Zakona o porezu na dodanu vrijednost, u verziji koja je bila na snazi u vrijeme počinjenja djela o kojima je riječ u glavnom postupku] i poticala konkretna porezna kaznena djela, pri čemu je tu osobu moguće proglasiti krivom i osuditi samo ako se ti telefonski razgovori mogu upotrijebiti kao dokazi, a u suprotnom ju valja osloboditi?

2. Primjenjuje li se u ovom slučaju prethodna odluka [koja će biti donesena u predmetu] Ognyanov (C-614/14)?"

Postupak pred Sudom

21 Odlukom od 25. srpnja 2016., koju je Sud zaprimio 4. kolovoza 2016., sud koji je uputio zahtjev povukao je drugo prethodno pitanje. U vezi s time, sud koji je uputio zahtjev istaknuo je da je nakon donošenja presude Suda od 5. srpnja 2016., Ognyanov (C-614/14, EU:C:2016:514) to drugo pitanje postalo bespredmetno.

22 Nadalje, odlukom predsjednika Suda od 12. svibnja 2017. ovaj je postupak prekinut do donošenja presude u predmetu M. A. S. i M. B. (presuda od 5. prosinca 2017., C-42/17, EU:C:2017:936). Postupak pred Sudom nastavljen je 12. prosinca 2017.

O prethodnom pitanju

23 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u biti pita treba li članak 325. stavak 1. UFEU-a, članak 1. stavak 1. točku (b) i članak 2. stavak 1. Konvencije PFI, u vezi s Poveljom, tumačiti na način da im se protivi, s obzirom na načelo djelotvornosti kaznenog progona djela povezanih s PDV-om, to da nacionalni sud primjeni nacionalnu odredbu u skladu s kojom dokaze poput onih dobivenih nadzorom telekomunikacija za koji je potrebno prethodno odobrenje pravosudnog tijela, a to je odobrenje izdalo nenadležno pravosudno tijelo, valja izdvojiti iz dokaznog materijala u kaznenom postupku, čak i u slučaju kad je počinjenje kaznenih djela o kojima je riječ moguće dokazati samo tim dokazima.

24 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, treba istaknuti da pravo Unije, u trenutačnom stanju svojeg razvoja, ne predviđa pravila primjenjiva na okolnosti ovog slučaja, o načinima izvođenja dokaza i njihovoj uporabi u okviru kaznenih postupaka u području PDV-a. Slijedom navedenog, to je područje u pravilu u nadležnosti država članica (vidjeti u tom smislu presude od 17. prosinca 2015., WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, t. 65. i od 2. svibnja 2018., Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, t. 25.).

25 Međutim, članak 325. stavak 1. UFEU-a obvezuje države članice na borbu djelotvornim i odvraćajućim mjerama protiv prijevara i svih nezakonitih djelovanja koja su usmjerena protiv financijskih interesa Unije (presuda od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 50. i navedena sudska praksa).

26 Budući da vlastita sredstva Unije uključuju, među ostalim, u skladu s člankom 2. točkom (b) Odluke 2007/436, prihode od primjene jedinstvene stope na usklađenu osnovicu PDV-a utvrđenu u skladu s pravilima Unije, postoji izravna veza između naplate prihoda od PDV-a, poštujući primjenjivo pravo Unije, i raspoloživosti odgovarajućih prihoda PDV-a za proračun Unije jer svaki propust u naplati prvonavedenih može dovesti do smanjenja drugonavedenih (presude od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 31. i od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 51.).

27 Kako bi se osigurala naplata svih navedenih prihoda i na taj način zaštitili financijski interesi Unije, države članice raspolažu slobodom izbora primjenjivih sankcija, koje mogu biti u obliku upravnopravnih ili kaznenopravnih sankcija ili kombinacije tih dviju sankcija. Međutim, za djelotvornu i odvraćajuću borbu protiv određenih slučajeva teške prijevare povezane s PDV-om kao što se to zahtijeva člankom 2. stavkom 1. Konvencije PFI, u vezi s njezinim člankom 1. stavkom 1., mogu biti nužne kaznenopravne sankcije (vidjeti u tom smislu presude od 20. ožujka 2018., Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, t. 20.; od 2. svibnja 2018., Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, t. 36. i od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 54.).

28 U vezi s time, države članice moraju voditi računa o tome da se povrede prava Unije, uključujući usklađena pravila iz Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost (SL 2006., L 347, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 1., str. 120), sankcioniraju u skladu s materijalnim i postupovnim uvjetima koji su analogni onima primjenjivima na povrede nacionalnog prava slične prirode i važnosti, a koji u svakom slučaju sankciju čine djelotvornom, proporcionalnom i odvraćajućom (vidjeti u tom smislu presude od 2. svibnja 2018., Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, t. 28.).

29 Države članice moraju osigurati da nacionalne postupovne odredbe kaznenog prava omogućavaju djelotvorno kažnjavanje kaznenih djela povezanih s takvim postupanjima (vidjeti u tom smislu presude od 17. prosinca 2015., WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, t. 65. i od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 55.).

30 Iz toga proizlazi da, iako upravnopravne i/ili kaznenopravne sankcije i postupci povezani s tim sankcijama koje države članice predviđaju radi borbe protiv povreda usklađenih pravila u području PDV-a ulaze u područje njihove postupovne i institucionalne autonomije, ta je autonomija ograničena ne samo načelom proporcionalnosti i ekvivalentnosti čija primjena u ovom slučaju nije dovedena u pitanje, nego i načelom djelotvornosti u skladu s kojim te sankcije moraju biti djelotvorne i odvraćajuće (vidjeti u tom smislu presudu od 2. svibnja 2018., Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, t. 29.).

31 Slijedom toga, dužnost je prije svega nacionalnog zakonodavca da poduzme potrebne mjere. On je dužan, po potrebi, izmijeniti svoje propise, jamčiti da postupovno uređenje koje se primjenjuje na progon kaznenih djela usmjerenih protiv financijskih interesa Unije nije uređeno na način da ono zbog sebi svojstvenih razloga predstavlja sustavnu opasnost od nekažnjavanja radnji koje čine takva kaznena djela i osigurati zaštitu temeljnih prava okrivljenika (presuda od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 65.).

32 Sud je presudio da nacionalni sudovi moraju dati puni učinak obvezama koje proizlaze iz članka 325. stavka 1. UFEU-a i ne primijeniti nacionalne odredbe koje u okviru postupka koji se odnosi na teška kaznena djela povezana s PDV-om onemogućavaju primjenu djelotvornih i odvraćajućih sankcija za borbu protiv prijevara usmjerenih protiv financijskih interesa Unije (presuda od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 39.).

33 Međutim, obveza osiguravanja djelotvorne naplate vlastitih sredstava Unije ne oslobađa nacionalna pravosudna tijela obveze poštovanja temeljnih prava zajamčenih Poveljom i općih načela prava Unije, s obzirom na to da kazneni postupci pokrenuti zbog kaznenih djela povezanih s PDV-om predstavljaju provedbu prava Unije, u smislu članka 51. stavka 1. Povelje. U kaznenim stvarima ta prava i opća načela moraju se poštovati ne samo tijekom kaznenog postupka nego i tijekom prethodnog istražnog postupka, od trenutka kad je osoba o kojoj je riječ osumnjičena (vidjeti u tom smislu presude od 5. prosinca 2017., M. A. S. i M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, t. 52.; od 5. lipnja 2018., Kolev i dr., C-612/15, EU:C:2018:392, t. 68. i 71. kao i od 20. ožujka 2018., Di Puma i Zecca, C-596/16 i C-597/16, EU:C:2018:192, t. 31. i navedenu sudsku praksu).

34 Obveza osiguravanja djelotvorne naplate vlastitih sredstava Unije stoga ne oslobađa nacionalna pravosudna tijela obveze poštovanja načela zakonitosti i vladavine prava koje predstavlja jedno od prvih vrijednosti na kojima se temelji Unija, kako to proizlazi iz članka 2. UEU-a.

35 U vezi s time, u skladu s, osobito, zahtjevom načela zakonitosti i vladavine prava, ovlast kažnjavanja u pravilu se ne može izvršavati izvan zakonom utvrđenih ograničenja unutar kojih je određeno tijelo ovlašteno postupati, u skladu s pravom države članice koje je dio (vidjeti, po analogiji, presudu od 1. listopada 2015., Weltimmo, C-230/14, EU:C:2015:639, t. 56.).

36 Usto, nadzor telekomunikacija zadiranje je u pravo na poštovanje privatnog života, priznato člankom 7. Povelje. Takvo se zadiranje, u skladu s člankom 52. stavkom 1. Povelje, može dopustiti samo ako je predviđeno zakonom i ako je, poštujući bitan sadržaj tog prava i načela proporcionalnosti, potrebno i stvarno odgovara ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija (vidjeti u tom smislu presudu od 17. prosinca 2015, WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, t. 71. i 73.).

37 U vezi s time, nesporno je da je nadzor telekomunikacija o kojem je riječ u glavnom postupku odobrilo pravosudno tijelo koje za to nije bilo nadležno. Slijedom toga, za taj nadzor telekomunikacija valja smatrati da nije predviđen zakonom, u smislu članka 52. stavka 1. Povelje.

38 Stoga valja istaknuti da pravilo o kojem je riječ u glavnom postupku odražava zahtjeve iz točaka 35. do 37. ove presude, s obzirom na to da se njime nacionalni sud obvezuje iz dokaznog materijala kaznenog postupka izdvojiti dokaze poput nadzora telekomunikacija, za koje je potrebno prethodno odobrenje pravosudnog tijela, ako je to odobrenje izdalo nenadležno pravosudno tijelo.

39 Iz toga proizlazi da se pravom Unije nacionalni sud ne može obvezati da ne primijeni takvo postupovno pravilo, čak i ako se uporabom nezakonito prikupljenih dokaza povećava djelotvornost kaznenog postupka, omogućavanjem nacionalnim tijelima da u određenim slučajevima sankcioniraju nepoštovanje prava Unije (vidjeti, po analogiji, kad je riječ o nacionalnim postupovnim pravilima o pravomoćnosti sudske odluke, presudu od 24. listopada 2018., XC i dr., C-234/17, EU:C:2018:853, t. 53. i navedenu sudsku praksu).

40 U vezi s time, činjenica koju ističe sud koji je uputio zahtjev, da je uzrok počinjene nezakonitosti nejasnoća prijelazne odredbe o nadležnosti o kojoj je riječ u glavnom postupku, nije relevantna. Naime, zahtjev u skladu s kojim svako ograničenje izvršavanja prava dodijeljenog člankom 7. Povelje treba biti predviđeno zakonom podrazumijeva da pravna osnova kojom se takvo ograničenje odobrava bude jasna i precizna (vidjeti u tom smislu presudu od 17. prosinca 2015., WebMindLicenses, C-419/14, EU:C:2015:832, t. 81.). Također je irelevantna okolnost da se u slučaju jednog od četiriju optuženika u glavnom postupku samo rezultatima nadzora telekomunikacija provedenog na temelju odobrenja koje je izdalo nenadležno tijelo može dokazati njegova krivnja i opravdati osuda.

41 Imajući u vidu prethodna razmatranja, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 325. stavak 1. UFEU-a, članak 1. stavak 1. točku (b) i članak 2. stavak 1. Konvencije PFI, u vezi s Poveljom, treba tumačiti na način da im se ne protivi, s obzirom na načelo djelotvornosti kaznenog progona djela povezanih s PDV-om, to da nacionalni sud primjeni nacionalnu odredbu u skladu s kojom dokaze poput onih dobivenih nadzorom telekomunikacija za koji je potrebno prethodno odobrenje pravosudnog tijela, a to je odobrenje izdalo nenadležno pravosudno tijelo, valja izdvojiti iz dokaznog materijala u kaznenom postupku, čak i u slučaju kad je počinjenje kaznenih djela o kojima je riječ moguće dokazati samo tim dokazima.

Troškovi

42 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 325. stavak 1. UFEU-a, članak 1. stavak 1. točku (b) i članak 2. stavak 1. Konvencije sastavljene na temelju članka K.3 Ugovora o Europskoj uniji o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica, potpisane u Luxembourgu 26. srpnja 1995., u vezi s Poveljom Europske unije o temeljnim pravima, treba tumačiti na način da im se ne protivi, s obzirom na načelo djelotvornosti kaznenog progona djela povezanih s porezom na dodanu vrijednost (PDV), to da nacionalni sud primjeni nacionalnu odredbu u skladu s kojom dokaze poput onih dobivenih nadzorom telekomunikacija za koji je potrebno prethodno odobrenje pravosudnog tijela, a to je odobrenje izdalo nenadležno pravosudno tijelo, valja izdvojiti iz dokaznog materijala u kaznenom postupku, čak i u slučaju kad je počinjenje kaznenih djela o kojima je riječ moguće dokazati samo tim dokazima.

Potpisi